

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

InBIT
KOMPETENCJE TWORZĄ MOŻLIWOŚCI

FADOS
SŁAWOMIR ANIOŁ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Jutro idę do szkoły

innovacyjny program edukacji przedszkolnej

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Praca zespołowa pod kierunkiem:

dr Bogny Bartosz

Skład zespołu autorskiego:

Bogna Bartosz, Liliana Fodrowska, Janina Huterska-Górecka,
Dorota Rapala, Waldemar Suchta

Współpraca programowo merytoryczna:

Anna Ł. Adamska

Recenzje:

Małgorzata Malec
Anna Szymańska

Korekta językowa:

Krystyna Kozak-Kamińska

© Copyright by InBIT Szczecin 2013

Realizatorzy projektu:

Instytut Organizacji Przedsiębiorstw i Technik Informatycznych
"InBIT" Sp. z o.o. Oddział w Zgorzelcu
59-900 Zgorzelec, ul. Daszyńskiego 17
www.inbit.pl

Sławomir Anioł FadoS
50-555 Wrocław
www.fados.pl

nakład 300 egz.
EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Opracowanie graficzne, skład i druk:

"Departament Druku" s.c.
59-900 Zgorzelec, ul. Łużycka 33b/3

Jutro idę do szkoły

innovacyjny program edukacji przedszkolnej

Publikacja powstała w ramach projektu
“Jutro idę do szkoły – program edukacji przedszkolnej”
www.jutroidedoszkoly.inbit.pl

Spis treści

Od Autorów	5
Wstęp... czyli jaki to program?	6
Fundamenty programu „Jutro idę do szkoły”... czyli słowa–klucze	9
Po co? jak? dlaczego?... czyli cele i treści programu	13
Jak aranżować proces edukacyjny w kontekście programu? ... czyli o metodach, roli nauczyciela, przestrzeni edukacyjnej	34
W jaki sposób diagnozować efekty?	36
Ewaluacja programu – jaka i po co?	48
Bibliografia	50

*„Nie jestem nauczycielem; jedynie towarzyszem podróży, którego zapytałeś o drogę”
(George Bernard Shaw).*

Od Autorów

Prezentowany program „Jutro idę do szkoły” jest propozycją i inspiracją dla nauczycieli, którzy wspólnie ze „swoimi dziećmi” zechcą z niego skorzystać. Jest kilka powodów, dla których, jak sądzimy, warto po niego sięgnąć:

- nastawiony przede wszystkim na rozwój aktywności dziecka i wyzwianie w nim energii do poznawania, odkrywania, doświadczania, projektowania
- współczesny – akcentuje aktualne treści i rozwija umiejętności niezbędne w dzisiejszym świecie (np. przedsiębiorczość)
- innowacyjny – wykorzystuje nowe technologie np. tablicę interaktywną
- inspirujący - zaproponowany zakres treści może być przez nauczyciela modyfikowany
- dostosowany do możliwości dzieci w wieku przedszkolnym i wreszcie...
- jest przedstawiony w atrakcyjnej graficznie formie.

Program „Jutro idę do szkoły” jest przewodnikiem i stanowi część pakietu materiałów pomocniczych w pracy nauczyciela, w rozwijaniu aktywności dziecka i współpracy z rodzicami. W skład całego zestawu wchodzi:

- przewodnik metodyczny dla nauczyciela
- płyta z utworami do umuzykalniania
- 50 scenariuszy zajęć edukacyjnych z aplikacjami interaktywnymi
- e-zeszyt dla nauczycieli
- instrukcja do korzystania z multimediiów dla nauczycieli
- zeszyt ćwiczeń dla dzieci składający się z 4 części (zawierający ćwiczenia na każdą porę roku : „Jesień”, „Zima”, „Wiosna”, „Lato”)
- 40 tablic demonstracyjnych (poglądowych)
- narzędzia do diagnozy przedszkolnej
- obrazki do globalnego czytania
- zestawy puzzli i wyciskarek
- cztery maskotki, po jednej dla każdej pory roku – pacynki, nawiązujące plastycznie do idei programu i grające w nim rolę
- informator dla rodziców.

W ten sposób nauczyciel realizujący program „Jutro idę do szkoły” zostanie wyposażony w kompletny zestaw atrakcyjnych materiałów i odpowiedzi, jak z nich korzystać.

Wstęp... czyli jaki to program?

Istnieje wiele teorii, badań, książek i artykułów na temat rozwoju i edukacji dziecka w wieku przedszkolnym (na przykład opracowania H. Bee, A. Brzezińskiej, R. Schafera, J. Trempały i wiele innych wymienionych w bibliografii). Określono w nich wskazania warunkujące dobre efekty rozwoju dziecka, w zgodzie z jego potrzebami i potencjałem, a także wymaganiami współczesnego świata.

Wydaje się, że nic prostszego jak tylko zastosować się do wskazówek psychologów i pedagogów, a efekty będą gwarantowane. Rzeczywistość jednak okazuje się często odległa od teoretycznych modeli. Co więcej, w przestrzeni edukacyjnej coraz częściej toczą się gorące dyskusje i coraz wyraźniejsze są głosy niezadowolenia z efektów kształcenia na różnych poziomach edukacji.

Wskazuje się na brak lub niskie kompetencje dzieci, a potem młodych ludzi w zakresie: samodzielności w myśleniu i działaniu, podejmowania krytycznej refleksji, racjonalnego działania, kreatywności, zaradności, przedsiębiorczości, umiejętności współpracy – kompetencji warunkujących sprawne radzenie sobie w złożonej i szybko zmieniającej się rzeczywistości.

Pojawiają się zatem pytania: czym ma być nasycony program już w przedszkolu i jaka jest jego rola w kształtowaniu umiejętności niezbędnych we współczesnym świecie? Jakie cele będzie realizował w programie nauczyciel? Jakie metody powinien stosować i jakie środki wykorzystywać? Dlaczego ważne jest zastosowanie nowoczesnych technologii już w przedszkolu? Te pytania, a zwłaszcza próba odpowiedzi na nie, stanowią punkt wyjścia programu „Jutro idę do szkoły”.

Kontekst programu “Jutro idę do szkoły”.
Ważne pytania dla nauczyciela

Myślenie o dziecku
Kim jest?

Myślenie o edukacji
Jak powinna przebiegać?

Myślenie o roli nauczyciela
Kim ma być?

Myślenie o programie, planie, scenariuszu zajęć
Jaki jest najlepszy?

Myślenie o metodach
Które są najlepsze?

Myślenie o innowacyjnych środkach dydaktycznych
Które najlepiej wykorzystać?

Celem działań w programie jest pozostające w centrum uwagi dziecko - przygotowane do zadań o różnym stopniu trudności, nastawione do uczenia się jako wartości, zorientowane we własnych kompetencjach, dziecko dociekliwe, nastawione na rozwiązywanie problemów, rozeznane w bliższym i dalszym środowisku społecznym, przyrodniczym i technicznym. Świadomość tak rozumianego celu jest gwarancją osiągnięcia sukcesów przez dziecko, nauczyciela, rodziców.

W programie oznacza to, że:

- dziecko spontanicznie eksperymentuje w zabawie i tę naturalną potrzebę wykorzystujemy w programie w celu realizacji podstawy programowej
- pytania stawiane przez dziecko stanowią inspirację dla nauczyciela, który może korzystać z różnych środków (np. proponowanych aplikacji multimedialnych, puzzli, propozycji ćwiczeń lub doświadczeń itp.) dopasowanych do możliwości dziecka
- respektowanie potrzeb i możliwości rozwojowych dziecka jest priorytetem w pracy nauczyciela, będzie wymagać wrażliwości i elastyczności: zróżnicowania treści, tempa, strategii uczenia się dziecka, przyznania dziecku prawa do błędów, zgody na samodzielne dochodzenie do wiedzy.

Założeniem programu wobec dzieci jest oferowanie im szans jak najpełniejszego doświadczenia świata, by mogły wykorzystywać posiadany potencjał, rozwijać zainteresowania i uzdolnienia poprzez „zanurzanie się” w zabawie i ciekawych zadaniach, nabywając przy tym kompetencji gwarantujących sukcesy w szkole.

Program przeznaczony jest dla dzieci 3-4 i 5-letnich do realizacji w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwijania kompetencji matematyczno-przyrodniczych i technicznych. Tym samym jest odpowiedzią na potrzeby współczesnych wyzwań wobec praktyki w przedszkolu. Jego intencją jest ukazanie, jak można lepiej, ciekawiej, skuteczniej organizować warunki edukacji najmłodszych, by nie blokować, a wspierać rozwój każdego dziecka zgodnie z jego potencjałem i możliwościami. Otwiera i inspiruje tak nauczyciela, jak i dziecko.

Program wychodzi naprzeciw dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych – zarówno tych, które wymagają większego wsparcia nauczyciela oraz tych, które oczekują wyzwań i zadań na wyższym poziomie. Treści programowe są zapisane na tyle ogólnie, że nauczyciel może dostosować je do psychofizycznych możliwości każdego dziecka.

Na koniec warto może podkreślić, że program nie jest „zamkniętym schematem działania” ani „instrukcją postępowania z dzieckiem”. Jest natomiast inspiracją dla nauczycieli do stosowania własnych i twórczych działań w pracy z dzieckiem, którzy, mimo wielu istniejących programów, zechcą zwrócić uwagę na program „Jutro idę do szkoły”, na jego cele, treści programowe, proponowane metody oraz skorzystać z bogatego zestawu pomocy dydaktycznych i narzędzi diagnozy.

Fundamenty programu „Jutro idę do szkoły”? ...czyli słowa – klucze

Podstawa teoretyczna programu – stanowi kontekst, w ramach którego definiowany jest proces edukacyjny oraz działania dziecka. Ramy teoretyczne programu „Jutro idę do szkoły”, najkrócej rzecz ujmując, wpisują się w założenia psychologii humanistycznej (A. Maslow, C. Rogers), z których wynika m.in., że każdy z natury zdolny jest do uczenia się i szeroko rozumianej twórczości, zaś uczenie odbywa się poprzez doświadczanie, eksperymentowanie, działania angażujące zmysły i wywołujące emocje. Wsparciem dla przyjętej perspektywy teoretycznej są także koncepcje psychologów poznawczych m.in. J. Piageta i L. Wygotskiego, zwracających uwagę na konieczność respektowania specyfiki uczenia się i rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym.

Dzieciństwo - bez wątpienia jest szczególnym okresem w życiu każdego człowieka. Psychologowie wskazują, że jest to okres dynamicznych zmian. Wówczas dokonuje się intensywny rozwój funkcji psychicznych, dzięki którym możemy postrzegać i rozumieć świat, innych ludzi i samego siebie, w którym jednostka nabywa większość sprawności niezbędnych w procesie uczenia się. Dlatego zrozumienie procesów psychicznych specyficznych dla poszczególnych faz rozwojowych dziecka w wieku przedszkolnym jest kluczem do sukcesu. Innymi słowy rozumienie dziecka „dziś” i budowanie w ślad za tym dobrej praktyki, umożliwi dziecku korzystanie z doświadczeń ułatwiających rozwiązywanie różnych zadań życiowych „jutro”.

Edukacja w przedszkolu - kluczowe pojęcia dla proponowanego programu związane są z założeniami psychologii humanistycznej, zorientowanej na kreowanie procesu edukacyjnego, mającego na celu odkrywanie i rozwijanie potencjału dziecka, wykorzystując preferowane przez nie spontaniczne

formy aktywności (A. Maslow). Respektujemy przy tym podmiotowość dziecka, jego indywidualną ścieżkę rozwoju i autonomię, wybór aktywności zgodny z preferencjami i możliwościami dziecka. Akcentujemy także zachęcanie dziecka do stawiania pytań, wzmacniając jego dociekliwość, krytyczne i otwarte podejście do otaczających zjawisk i twórczość.

Innowacyjność - zawiera się w wielu aspektach programu, począwszy od organizacji programu i jego treści z naciskiem na umiejętności niezbędne we współczesnym świecie, takie jak: kreatywność, odważne podejście do problemów, znajomość nowych technologii, postawa przedsiębiorczości. Innowacyjny jest także sposób realizacji programu z wykorzystaniem multimedialnych i wielu różnych, atrakcyjnych pomocy (od płyt z muzyką, przez pacynki, po poradniki).

Przedsiębiorczość - poza podstawą programową proponujemy jeszcze jeden obszar uznany za istotny, jeśli nie niezbędny, we współczesnym życiu, wart kształtowania i rozwijania już na etapie przedszkola, bowiem „homo oeconomicus” rodzi się w przedszkolu. Zatem przedsiębiorczość kojarzona z „efektywnym sposobem myślenia i działania oraz gotowością do samodzielnego podejmowania decyzji, w tym gospodarczych, oraz z umiejętnością racjonalnego działania i osiągnięcia wymiernego wyniku” (Wiktorska-Świącka, 2012) jest w programie traktowana jako odrębny obszar różnorodnych działań dziecka.

Multimedia - to wyróżnik programu. W szkole XXI wieku multimedia to konieczność i przejaw nowoczesnego nauczania. Przedszkole staje się podobnym miejscem - takim, w którym edukacja, zabawa i wszelka informacja coraz częściej związane są z wykorzystaniem nowoczesnych środków. Zatem nierozdzielną częścią proponowanego programu są aplikacje multimedialne ukazujące omawiane zagadnienia w sposób ciekawy, przejrzysty i przyjazny dla przedszkolaka. Program dostosowany jest do realizacji z wykorzystaniem multimedialnych, Internetu, tablicy interaktywnej. Tym samym łączy wiele różnych sposobów prezentowania i korzystania z informacji, obrazu statycznego, dźwięku, filmu i animacji, wspartych możliwościami przetwarzania komputerowego.

Tablica interaktywna - to rewolucja w edukacji, dzięki niej zajęcia z dziećmi mogą być niezwykle ciekawą przygodą, eksperymentem, w który dzieci są zaangażowane i aktywnie uczestniczą, a nauczyciel odczuwa większą satysfakcję z osiągnięć swoich podopiecznych. Tablica interaktywna jest wyglądem zbliżona do zwykłej białej tablicy, tak naprawdę jest to jednak ekran multimedialny o sporych rozmiarach, który połączony jest z laptopem i rzutnikiem multimedialnym (projektorem). Elementy wyświetlanego

obrazu mogą być dowolnie przesuwane i układane przez nauczyciela albo dziecko obsługujące tablicę. Można to robić za pomocą specjalnych pisaków lub też po prostu palcem. Nie są wymagane dodatkowe urządzenia zewnętrzne typu mysz komputerowa czy klawiatura.

Zastosowanie tablicy interaktywnej - praktycznie nie zna granic, ponieważ tablica interaktywna jest niezwykle wszechstronnym narzędziem, dzięki któremu nauczyciel może wzmocnić i uatrakcyjnić proces nauczania w przedszkolu. Dzieci mogą z niej korzystać np. malując, rysując, tworząc własną muzykę, układając puzzle, dopasowując brakujące elementy układanek, kończąc rysunki, „bawiąc się” figurami geometrycznymi itd. Możliwe jest podłączenie tablicy do Internetu, korzystanie z sieci podczas prezentacji np. zjawisk atmosferycznych czy oglądanie krótkich filmów bądź programów. Tablica interaktywna umożliwia również traktowanie jej jako obrazu malowanego przez dzieci, samodzielnie przygotowanej dekoracji do zabaw i przedstawień. Możliwości związane z wykorzystaniem tablicy interaktywnej w edukacji przedszkolnej są ogromne, uruchamiają kreatywne myślenie dziecka.

Praca przy tablicy interaktywnej - indywidualna i zespołowa. Przy pomocy tablicy interaktywnej w przedszkolu można prowadzić zajęcia, w których udział biorą wszystkie dzieci z danej grupy. Ważne jest to, iż każde dziecko podczas takich zajęć, nawet jeśli nie jest aktualnie przy tablicy, bierze aktywny udział w zajęciach, obserwując, analizując i ucząc się od rówieśników.

Obsługa tablicy interaktywnej - szerokie spektrum zastosowań tablicy i łatwa obsługa – to atuty tablicy interaktywnej. Dzieci wiele czynności wykonują instynktownie i bardzo dobrze radzą sobie z obsługą tablicy. Tablica interaktywna jest magnesem, który spontanicznie przyciąga dzieci i pozwala im bez obaw uczyć się korzystania z technologii informacyjnych już w przedszkolu.

Korzyści z zastosowania tablicy interaktywnej:

- można wykorzystywać ją w każdym pomieszczeniu w przedszkolu ze względu na jej mobilność
- jest łatwa w obsłudze
- każde zajęcia mogą być wzbogacone o grafikę, animację, video, tekst i dźwięk
- pozwala na przeprowadzenie na żywo eksperymentów pokazowych
- wszystkie działania prowadzone na zajęciach z tablicą są zapisywane automatycznie, co oznacza, że można je wykorzystać w dowolnej chwili.

Scenariusze zajęć z aplikacjami interaktywnymi - prowadzić będą przedszkolaka przez cztery pory roku. Za pomocą przygotowanych multimediów pokazywane będą zarówno obiekty czy zjawiska zachodzące w czasie i przestrzeni, jak i te niedostępne w bezpośredniej obserwacji. Walorem przygotowanych multimediów jest możliwość dynamicznego przedstawiania treści kształcenia za pomocą animacji. Techniki rzeczywistości wirtualnej pozwalają symulować rzeczywistość w sposób atrakcyjny dla dziecka i pozwalający zrozumieć zjawiska prezentowane w przystępny dla przedszkolaka sposób.

Przykład wykorzystania tablicy interaktywnej - w każdej porze roku dzieci będą konstruowały model kalendarza, wykorzystując tablicę. Opis działania: dzieci wspólnie stworzą obraz pory roku, np. jesieni. Na tablicy multimedialnej namalują obraz parku lub lasu, wykorzystując charakterystyczne dla tej pory roku barwy i elementy. Każdego dnia podczas spaceru dzieci obserwują zmiany zachodzące w przyrodzie, a potem pracują, wykorzystując aplikację multimedialną: kolorują liście, kasztany, żołędzie, szukają wiewiórek ukrytych na drzewach, zbierają i przeliczają jesienne zdobycze, układając je w odpowiednie zbiory. Na podstawie temperatury odczytanej z termometru umieszczonego na tablicy interaktywnej, obserwują i analizują zmiany zachodzące w pogodzie, które mogą zobaczyć za oknem i na tablicy (deszcz, śnieg, mgłę itp.). Mogą też dobierać dla multimedialnych postaci odpowiednie do pogody ubrania i atrybuty (parasole, kalosze). Na tej podstawie dzieci wnioskuje, że np. temperatura systematycznie spada, coraz mniej jest liści na drzewach, a to oznacza nadejście zimy. Zapisując na tablicy multimedialnej datę (dzień i miesiąc), dzieci uczą się też czytania globalnego.

Jaki jest nadrzędny cel programu? - Szczególne uwzględnienie nauk matematyczno-przyrodniczych w programie „Jutro idę do szkoły” stanowiło inspirację do sformułowania nadrzędnego celu jakim jest rozwój myślenia i rozwiązywania problemów przez dziecko, a ściślej rozwój umiejętności: rozwiązywania przez dziecko różnorodnych zadań, analizowania sytuacji, aktywnego poszukiwania rozwiązań, twórczego podejścia do problemów, kojarzenia faktów, odkrywania związków przyczynowo-skutkowych, klasyfikowania, wnioskowania, a także zadawania pytań, argumentowania i wyrażania opinii.

Jak pracować z programem? - Wychodząc z założenia, że program podążać powinien za dzieckiem, nie został dokonany tym samym podział na treści podstawowe, rozszerzone czy inne. Dzięki temu nauczyciel może podjąć decyzje, które oprze o szczegółowe rozpoznanie własnej grupy dzieci. To nauczyciel najlepiej wie, co dla dzieci w jego grupie może być treścią podstawową, a co rozszerzoną. Dobrą ilustracją jest tu myśl L. Wygotskiego, że „program dziecka powinien być programem nauczyciela”. Szczegółowy sposób realizacji treści zawartych w programie, termin, czas trwania, okoliczności są decyzją nauczyciela, uwzględniającego potrzeby dzieci.

Po co? jak? dlaczego?... czyli cele i treści programu

Jaki jest układ programu?

- Układ programu zakłada podział na 4 pory roku.
- Przez cały rok, ze względu na specyfikę programu – rozwój umiejętności matematyczno-przyrodniczych i technicznych, realizowane są wspólne obszary (punkt 10, 11, 12, 13 z podstawy programowej) oraz dodatkowo innowacyjny autorski obszar „Przedsiębiorczość”.
- Odrębnie – w każdej z pór roku realizowane są dodatkowe specyficzne obszary z podstawy programowej, tzn. pozostałe obszary określone w podstawie i przypisane po 3 lub 4 do poszczególnych pór roku:
  - Jesieni punkt 1, 2, 4
  - Zimy punkt 3, 6, 7
  - Wiosny punkt 8,14,15
  - Lata punkt 5, 6, 9,15
- Każda pora roku prezentowana jest według tego samego układu i kolejności:
  - obszary wspólne (10, 11, 12, 13)
  - obszary specyficzne dla danej pory roku
  - obszar autorski „Przedsiębiorczość”.

Krótką instrukcją do programu:

- W poszczególnych blokach – porach roku – zaznaczono numerami obszary z podstawy programowej tak, by uwzględniony był w działaniach nauczyciela każdy wymagany obszar, dając tym samym nauczycielowi poczucie bezpieczeństwa w realizacji założeń podstawy. Na końcu każdego z bloków (pory roku) wyróżniono „Przedsiębiorczość”.
- Do każdego bloku (pory roku) i w ramach każdego z obszarów z podstawy programowej zostały podane konkretne treści programu i odpowiadające im przykładowe zajęcia z dziećmi (np. tworzenie modelu kalendarza z wykorzystaniem tablicy interaktywnej czy opracowanie „Poradnika zdrowego przedszkolaka” itp.).
- Po każdym bloku („Jesień”, „Zima”, „Wiosna”, „Lato”), w odniesieniu do treści, zapisane są przewidywane/oczekiwane efekty aktywności dzieci, jako osiągnięcia rozwojowe.
- Program prezentujemy w formie schematu, sądząc, że w takiej formie jest bardziej czytelny i tym samym przyjazny dla nauczyciela.

Obszary wynikające z podstawy programowej (realizowane przez cały rok)

Podana numeracja jest zgodna z obszarami wymienionymi w podstawie programowej

- 10 - Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych.
- 11 - Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych i w unikaniu zagrożeń
- 12 - Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt.
- 13 Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną
- ★ - Przedsiębiorczość - obszar autorski w programie „Jutro idę do szkoły”

JESIEŃ

1 - Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci: porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i w sytuacjach zadaniowych

2 - Kształtowanie czynności samoobsługowych dzieci: porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i w sytuacjach zadaniowych.

4 - Wspieranie dzieci w rozwijaniu samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych. Wdrażanie dzieci do utrzymywania ładu i porządku

ZIMA

3 - Wspomaganie rozwoju mowy dzieci

6 - Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych

7 - Wychowanie przez sztukę - dziecko widzem i aktorem

WIOSNA

8 - Wychowanie przez sztukę - muzyka i śpiew, pląsy i taniec

14 - Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania

15 - Wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne: POLSKA

LATO

5 - Wychowanie zdrowotne i kształtowanie sprawności fizycznej dzieci.

6 - Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych

9 - Wychowanie przez sztukę i kształtowanie sprawności fizycznej dzieci

15 - Wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne: Unia Europejska

Obszary wspólne (10,11,12,13 z PP)

10. Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych.

1. Tworzenie, np. opracowanie modelu kalendarza jesieni z wykorzystaniem tablicy interaktywnej.

EFEKTY – dziecko:

- korzysta z tablicy interaktywnej
- wymienia następstwa pór roku, dostrzega upływ czasu
- rozumie wpływ temperatury na zmiany zachodzące w przyrodzie jesienią
- korzysta z palety barw charakterystycznej dla jesieni.

2. Projektowanie i konstruowanie, np. budowanie pojazdu kosmicznego/karmnika dla ptaków.

EFEKTY – dziecko:

- używa prostych narzędzi do majsterkowania
- planuje poszczególne etapy działania
- racjonalnie gospodaruje materiałem
- twórczo wykorzystuje materiał przyrodniczy w zabawach.

11. Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych i w unikaniu zagrożeń.

1. Dostrzeganie różnorodności w świecie przyrody jesienią, np. tworzenie albumów z wykorzystaniem zdjęć wykonanych w czasie wycieczek i spacerów do parku, lasu, sadu.

EFEKTY – dziecko:

- dostrzega i analizuje zmiany, opisuje wygląd i dary przyrody
- poszukuje odpowiedzi na pytania (np. skąd się bierze deszcz, wiatr?).

2. Rozumienie wpływu temperatury na zmiany zachodzące w przyrodzie jesienią, np. obserwowanie roślin.

EFEKTY - dziecko:

- objaśnia dlaczego liście zmieniają kolor, spadają, a kwiaty przestają kwitnąć.

3. Kojarzenie zjawisk atmosferycznych z zachowaniem ludzi, np. kojarzenie zachowania związanego ze zmianami w pogodzie zaobserwowanymi podczas wycieczki lub z wykorzystaniem tablicy interaktywnej.

EFEKTY – dziecko:

- obserwuje chmury na niebie, określa ich wielkość, kształt i zmiany koloru nieba
- wnioskuje o zmianach pogody.

12. Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt.

1. Poznawanie, np. wyszukanie informacji ze świata przyrody w Polsce i w innych krajach z wykorzystaniem sieci globalnej – Internetu.

EFEKTY – dziecko:

- dostrzega różnorodność w świecie roślin i zwierząt
- wymienia rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach
- nazywa zmiany zachodzące w życiu roślin i zwierząt wraz z porą roku
- uzyskuje z pomocą dorosłych informacje z różnych źródeł (m.in. z Internetu)
- dowiaduje się o warunkach koniecznych dla rozwoju zwierząt i roślin, sposobach ich ochrony
- wie, jakie można podjąć działania, by pomóc zwierzętom przetrwać zimę - działa ekologicznie.

13. Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną.

1. Klasyfikowanie, np. łączenie (grupowanie) ze sobą obiektów w najbliższym otoczeniu (mebli, zabawek itp.).

EFEKTY – dziecko:

- określa cechy przedmiotów i klasyfikuje je
- segreguje przedmioty według wybranych cech
- wyszukuje podobieństwa i różnice między przedmiotami
- obmyśla różne kryteria porządkowania przedmiotów, np. ze względu na ich przeznaczenie
- tworzy kolekcje przedmiotów
- zadaje i rozwiązuje zagadki.

Obszary specyficzne w jesieni (1, 2, 4 z PP)

1. Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci: porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i w sytuacjach zadaniowych.

1. Analizowanie sytuacji społecznych, np. tworzenie kodeksu grupowego.

EFEKTY – dziecko:

- współtworzy kodeks grupowy
- nazywa własne potrzeby i zauważa potrzeby innych
- wydaje sądy o zachowaniu
- radzi sobie w sytuacjach społecznych
- dokonuje właściwych wyborów
- podejmuje działania mimo trudności
- zna swoje prawa i obowiązki
- współdziała w grupie
- przestrzega reguł i zasad
- akceptuje i rozumie uczucia własne i innych.

2. Kształtowanie czynności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych. Wdrażanie dzieci do utrzymania ładu i porządku.

1. Argumentowanie (uzasadnianie) potrzeby dbania o nawyki prozdrowotne, np. układanie planu aktywności i jadłospisu respektującego zasady zdrowego stylu życia.

EFEKTY – dziecko:

- stosuje na co dzień podstawowe zasady związane ze zdrowym stylem życia i właściwym odżywianiem.

2. Przewidywanie skutków zachowań i podejmowanych decyzji, np. omawianie sytuacji związanych z obowiązkami wobec siebie i innych oraz ich zaniedbaniem.

EFEKTY – dziecko:

- zachowuje się kulturalnie w codziennych relacjach
- zna i stosuje zwroty grzecznościowe.

3. Rozumienie potrzeby ładu i estetyki w otoczeniu, np. pełnienie obowiązków dyżurnego.

EFEKTY – dziecko:

- stosuje na co dzień podstawowe zasady związane z dbałością o czystość
- jest samodzielne w zakresie samoobsługi
- porządkuje otoczenie wokół siebie.

4. Wspieranie dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych, które stosują w poznawaniu i rozumieniu siebie oraz swojego otoczenia.

1. Wnioskowanie o zmianach, np. prowadzenie doświadczeń i zabaw badawczych z wykorzystaniem różnych produktów (np. sól, cukier, mąka).

EFEKTY – dziecko:

- przewiduje skutki czynności manipulacyjnych na przedmiotach
- dostrzega odwracalność i nieodwracalność zmian.

2. Przewidywanie, np. opowiadanie dalszego ciągu możliwych zdarzeń (co będzie, jeśli...).

EFEKTY – dziecko:

- dostrzega problemy związane z niewłaściwym zachowaniem ludzi lub niewłaściwym zastosowaniem przedmiotów w życiu codziennym
- łączy przyczynę ze skutkiem.

3. Rozumienie siebie i swoich potrzeb, nastrojów, np. tworzenie portfolio, piktogramów – identyfikatorów określających emocje, zainteresowania.

EFEKTY – dziecko:

- mówi o swoich zainteresowaniach, pasjach, marzeniach
- w sposób jasny wyraża swoje potrzeby
- umie wyrazić swoje uczucia w sposób adekwatny do sytuacji
- rozumie emocje innych osób.

4. Argumentowanie podejmowanych decyzji, np. inicjowanie i uczestniczenie w zabawach w role.

EFEKTY – dziecko:

- zachowuje się asertywnie
- przejawia empatię
- śmiało i odważnie podejmuje zadania
- porozumiewa się i dokonuje ustaleń z innymi dziećmi.

Przedsiębiorczość - obszar autorski

1. Kształtowanie postaw przedsiębiorczości, kreatywności, myślenia matematycznego, np. planowanie wydatków na określony cel.

EFEKTY – dziecko:

- przejawia inicjatywę i zaradność w zabawie i zadaniach
- potrafi planować i przewidywać
- myśli ekonomicznie.

10. Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych.

1. Aktualizacja kalendarza zimowego z wykorzystaniem tablicy interaktywnej.

EFEKTY – dziecko:

- posługuje się tablicą interaktywną
- wymienia następstwa pór roku, dostrzega upływ czasu
- rozumie wpływ temperatury na zmiany zachodzące w przyrodzie zimą
- zadaje pytania dotyczące budowy i działania multimediiów.

2. Poznawanie postępu technicznego, np. tworzenie historyjek obrazkowych dotyczących działania i obsługi urządzeń technicznych.

EFEKTY – dziecko:

- kojarzy narzędzia niezbędne do wykonania konkretnej pracy
- zachowuje ostrożność przy korzystaniu z urządzeń, np. odkurzacza
- analizuje i wyjaśnia korzyści oraz zagrożenia związane z postępowaniem technicznym.

11. Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych i w unikaniu zagrożeń.

1. Dostrzeganie i analizowanie związków przyczynowo-skutkowych, np. znajdowanie brakujących elementów w ciągu zdarzeń, aktualizowanie kalendarza pogody.

EFEKTY – dziecko:

- obserwuje i nazywa zjawiska atmosferyczne charakterystyczne dla zimy
- eksperymentuje ze śniegiem i lodem
- analizuje przyczyny zachodzących zmian.

2. Kojarzenie obserwowanych zmian w przyrodzie zachodzących zimą i informacji medialnych z możliwymi działaniami, np. przygotowanie planu zabaw na śniegu.

EFEKTY – dziecko:

- przewiduje zagrożenia związane z zabawami zimowymi
- prawidłowo dobiera odpowiedni strój do panujących warunków atmosferycznych
- planuje lepienie bałwana, figur ze śniegu.

12. Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt.

1. Rozumienie zachowań zwierząt w warunkach zimowych, np. tworzenie albumu o zwierzętach.

EFEKTY – dziecko:

- zna zachowania niektórych zwierząt w środowisku naturalnym
- poszukuje w książkach i albumach (Internecie) różnorodnych informacji o zwierzętach
- poszukuje analogii między życiem roślin, zwierząt i ludzi
- rozmawia na temat potrzeby chronienia niektórych gatunków roślin i zwierząt
- wymienia zmiany zachodzące w życiu zwierząt zimą (zasypianie, zmiana wyglądu).

13. Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną.

1. Kształtowanie schematu liczenia, np. organizowanie zabawy tematycznej w sklep.

EFEKTY – dziecko:

- liczy przedmioty w różnych naturalnych sytuacjach bez ograniczania zakresu liczenia
- posługuje się liczebnikami porządkowymi
- wykorzystuje cyfry w różnych sytuacjach
- dodaje i odejmuje w konkretnych sytuacjach, np. podczas zabawy w sklep.

2. Orientowanie się w przestrzeni (z zastosowaniem wyrażeń przyimkowych), np. podczas ubierania choinki

EFEKTY – dziecko:

- zna i posługuje się pojęciami określającymi położenie przedmiotów w przestrzeni
- dostrzega różnicę pomiędzy własnym punktem widzenia, a punktem widzenia innych
- określa kierunki, ustala położenie przedmiotów.

3. Wspomaganie rozwoju mowy dzieci.

1. Stosowanie zasad kulturalnego prowadzenia rozmowy, dialogu, np. wchodzenie w rolę dziennikarza prowadzącego wywiad z ciekawą osobą.

EFEKTY – dziecko:

- inicjuje rozmowę z dziećmi i dorosłymi
- mówi płynnie i poprawnie, buduje dłuższe wypowiedzi
- zadaje pytania na interesujący je temat
- uważnie słucha.

2. Wydawanie własnych sądów, np. analizowanie zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

EFEKTY – dziecko:

- wyraża swoją opinię
- argumentuje własne zdanie.

6. Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych.

1. Rozumienie potrzeby przestrzegania (respektowania) zasad bezpieczeństwa, ustalonych norm i reguł, np. opracowanie zasad bezpiecznych zabaw na śniegu i lodzie.

EFEKTY – dziecko:

- przewiduje konsekwencje zachowań
- stosuje się do zawartych umów.

2. Przewidywanie skutków własnych decyzji, np. analizowanie sytuacji, historyjek obrazkowych związanych z niebezpiecznymi zabawami na śniegu i lodzie.

EFEKTY – dziecko:

- analizuje sytuację, biorąc pod uwagę zagrożenia
- wskazuje, „co się stanie, gdy...”
- wykorzystuje tablicę interaktywną do analizy sytuacji, np. zabawy na lodzie.

7. Wychowanie przez sztukę - dziecko widzem i aktorem.

1. Planowanie i realizowanie własnych pomysłów, np. przygotowanie przedstawienia dla rodziców, dziadków.

EFEKTY – dziecko:

- wybiera i odgrywa role w zabawach teatralnych
- wykorzystuje różne środki wyrazu (mowa, mimika, gest)
- projektuje i wykorzystuje rekwizyty
- tworzy tekst do odgrywanych ról
- właściwie zachowuje się w takich miejscach jak kino, teatr, filharmonia
- wykorzystuje tablicę interaktywną do stworzenia oprawy muzycznej przedstawienia i przygotowania scenografii.

2. Analizowanie postępowania, np. ocenianie zachowania bohaterów wierszy i bajek.

EFEKTY – dziecko:

- poszukuje i odkrywa analogie między zachowaniami bohaterów z bajek a realnymi zachowaniami
- odnajduje w utworach literackich przykłady dobrych zachowań
- ocenia zachowania bohaterów wierszy i bajek.

Przedsiębiorczość - obszar autorski

1. Rozwijanie postawy przedsiębiorczości, np. zbieranie makulatury, baterii, zakrętek od butelek plastikowych.

EFEKTY – dziecko:

- wykazuje się pomysłowością w wykorzystaniu środków i materiałów
- racjonalnie i oszczędnie gospodaruje materiałem.

10. Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych.

1. Aktualizacja kalendarza wiosny z wykorzystaniem tablicy interaktywnej.

EFEKTY – dziecko:

- korzysta z tablicy interaktywnej i posługuje się tablicą
- wymienia następstwa pór roku, dostrzega upływ czasu
- rozumie wpływ temperatury na zmiany zachodzące w przyrodzie wiosną
- korzysta z palety barw charakterystycznych dla wiosny
- zadaje pytania dotyczące budowy i działania multimedialnych.

2. Konstruowanie, np. projektowanie i budowanie makiety miasta.

EFEKTY – dziecko:

- podejmuje zabawy polegające na poznawaniu właściwości fizycznych przedmiotów
- planuje etapy działania, np. budowanie makiety swojego miasta
- stosuje zdobytą wiedzę w zabawie multimedialnej, tworząc projekt miasta na tablicy interaktywnej
- tworzy różnorodne formy przestrzenne według własnego pomysłu
- zachowuje ostrożność podczas korzystania z narzędzi
- oszczędnie gospodaruje materiałami plastyczno-konstrukcyjnymi
- formułuje wnioski na temat zrealizowanego projektu.

11. Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych i w unikaniu zagrożeń.

1. Wnioskowanie o przyczynach zmian w przyrodzie - wpływie temperatury na zmianę otoczenia, rozwój roślin, np. przeprowadzanie doświadczeń.

EFEKTY – dziecko:

- obserwuje zmiany pogody (robi się cieplej, topnieją śniegi, tworzą się kałuże, pada deszcz)
- analizuje cykl rozwojowy roślin na tablicy interaktywnej
- dostosowuje swój ubiór do warunków atmosferycznych

2. Rozumienie zjawisk atmosferycznych typowych dla wiosny oraz przewidywanie zagrożeń, np. burza.

EFEKTY – dziecko:

- obserwuje proces powstawania burzy, np. wykorzystując tablicę interaktywną
- wie, jak należy postępować w czasie burzy.

12. Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt.

1. Rozumienie wpływu działalności człowieka na przyrodę, np. pielęgnowanie roślin w sali i w ogrodzie przedszkolnym.

EFEKTY – dziecko:

- zna i nazywa rośliny oraz zwierzęta, także te będące pod ochroną
- poszukuje i wykorzystuje informacje o pielęgnacji roślin oraz hodowli zwierząt uzyskane z różnych źródeł, np. wykorzystując tablicę interaktywną
- troszczy się o rośliny i zwierzęta
- wie, że istnieje potrzeba pomagania, np. zakładania budek lęgowych
- dba i chroni naturalne środowisko roślin i zwierząt.

2. Odkrywanie związków przyczynowo - skutkowych, np. prowadzenie dzienniczka obserwacji.

EFEKTY – dziecko:

- prowadzi obserwacje i badania w kąciку przyrody
- widzi zależność pomiędzy pielęgnacją rośliny a jej wzrostem
- rejestruje zmiany (zdjęcia roślin) na tablicy interaktywnej
- formułuje wnioski z prowadzonych obserwacji i badań.

13. Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną.

1. Odkrywanie rytmu w przyrodzie, np. układanie ciągów rytmicznych.

EFEKTY – dziecko:

- dostrzega rytmiczną organizację czasu (dzień, noc, tydzień, miesiąc, pora roku)
- wykonuje zegar słoneczny, klepsydrę, np. korzystając z tablicy interaktywnej
- stosuje pojęcia związane z określeniami czasu.

2. Odkrywanie właściwości fizycznych ciał, np. eksperymentowanie z miarami.

EFEKTY – dziecko:

- dokonuje pomiarów (przedmiotów, osób, odległości, pojemności) z wykorzystaniem różnych miar
- waży za pomocą różnych wag
- analizuje i wyciąga wnioski, porównując wielkości
- analizuje całość i części.

Obszary specyficzne na wiosnę (8, 14, 15 z PP)

8. Wychowanie przez sztukę - muzyka i śpiew, pląsy i taniec.

1. Kojarzenie dźwięków płynących z otoczenia, np. słuchanie i rozpoznawanie głosów w czasie spacerów i wycieczek.

EFEKTY – dziecko:

- rozpoznaje głosy (zwierząt, ludzi), np. wykorzystując tablicę interaktywną
- dostrzega i odróżnia dźwięki z otoczenia
- rozumie wpływ hałasu na samopoczucie.

2. Przetwarzanie muzyki na ruch, np. tworzenie prostych układów choreograficznych.

EFEKTY – dziecko:

- odtwarza rytm (za pomocą instrumentów, przyborów, zapisu graficznego)
- rozpoznaje wysokość dźwięków
- projektuje/wymyśla własne układy taneczne.

3. Rozumienie przekazu muzycznego, np. uczestniczenie w koncertach i zabawach muzyczno-ruchowych.

EFEKTY – dziecko:

- reaguje na zmiany tempa, dynamiki, wysokości dźwięku, np. wykorzystując tablicę interaktywną
- rozróżnia nastrój muzyki
- zna i nazywa niektóre gatunki muzyczne, np. muzyka ludowa, poważna
- określa i rozumie wpływ muzyki na samopoczucie.

4. Tworzenie akompaniamentu, np. muzykowanie.

EFEKTY – dziecko:

- improwizuje na instrumentach perkusyjnych i wybranych przedmiotach
- tworzy melodie, np. wykorzystując tablicę interaktywną
- podejmuje próby gry na poznanych instrumentach
- uczestniczy w zabawach ruchowych ze śpiewem.

14. Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania.

1. Przetwarzanie znaków ruchowych na znaki graficzne i odwrotnie, np. odtwarzanie znaków, ruchów w zabawach oraz ćwiczeniach ruchowych, graficznych, plastycznych.

EFEKTY – dziecko:

- wykorzystuje różne przybory i narzędzia do przetwarzania (na płaszczyźnie i w przestrzeni)
- kojarzy symbole graficzne z literami
- odtwarza i tworzy znaki literopodobne na dużej i małej płaszczyźnie
- jest gotowe do pisania liter.

2. Odkrywanie znaczenia umiejętności czytania, np. wykorzystywanie napisów w zabawach tematycznych.

EFEKTY – dziecko:

- dokonuje analizy i syntezy słuchowej prostych wyrazów
- interesuje się literami i czytaniem
- przyporządkowuje wyrazy do obrazków
- czyta.

3. Odkrywanie przydatności umiejętności pisania, np. wykonywanie plakatów, laurek, kartek pocztowych.

EFEKTY – dziecko:

- kojarzy symbole graficzne z literami
- odtwarza i tworzy znaki literopodobne na dużej i małej płaszczyźnie.

15. Wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne.

1. Rozumienie siebie w kontekście grup społecznych, np. tworzenie drzewa genealogicznego.

EFEKTY – dziecko:

- tworzy drzewo genealogiczne rodziny
- interesuje się historią i tradycjami swojej rodziny
- rozpoznaje symbole i zwyczaje związane z tradycjami świątecznymi
- rozumie znaczenie różnych ról społecznych
- dostrzega znaczenie i przydatność różnych zawodów.

2. Rozumienie znaczenia symboli narodowych, np. poznawanie symboli, przygotowanie uroczystości związanych ze świętami narodowymi.

EFEKTY – dziecko:

- odnajduje na mapie Polskę
- nazywa stolicę Polski, ważniejsze miasta, rzeki, zna swoją narodowość, ojczyznę i język
- rozumie, że należy się odnosić z szacunkiem do symboli narodowych
- potrafi wymienić sławnych Polaków
- opowiada legendy polskie.

Przedsiębiorczość - program autorski

1. Promowanie własnej miejscowości, regionu, np. tworzenie reklamy swojego przedszkola, miasta.

EFEKTY – dziecko:

- uczestniczy w lokalnych i ogólnopolskich wydarzeniach, np. festynach, akcjach charytatywnych
- angażuje się w projekt ukierunkowany na zysk, np. sprzedaż własnoręcznie wykonanych kartek okolicznościowych, maskotek, stroików.

Obszary wspólne w lecie (10,11,12,13 z PP)

10. Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych.

1. Aktualizacja kalendarza lata z wykorzystaniem tablicy interaktywnej.

EFEKTY – dziecko:

- korzysta z tablicy interaktywnej
- wymienia następstwa pór roku, dostrzega upływ czasu
- rozumie wpływ temperatury na zmiany zachodzące w przyrodzie latem
- korzysta z palety barw charakterystycznych dla lata
- zadaje pytania dotyczące multimediiów.

2. Rozumienie społecznego znaczenia techniki dla ułatwienia i podnoszenia skuteczności pracy, np. zwiedzanie, poznanie pracy oczyszczalni ścieków.

EFEKTY – dziecko:

- obserwuje pracę ludzi pełniących różne zawody, kojarzy urządzenia, z których korzystają
- obserwuje procesy technologiczne
- analizuje sytuację i dostrzega korzyści związane z wykorzystaniem techniki w życiu człowieka.

3. Planowanie działań, ich realizacja i przewidywanie efektów, np. tworzenie zabawek z wykorzystaniem różnego rodzaju materiałów.

EFEKTY – dziecko:

- tworzy konstrukcje, wykorzystując np. surowce wtórne (tekturowe pudełka, plastikowe butelki)
- organizuje warsztat pracy
- projektuje i planuje etapy pracy podczas realizacji zadań konstrukcyjnych
- stosuje różne sposoby rozwiązania zadania
- dąży konsekwentnie do celu.

11. Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych i w unikaniu zagrożeń.

1. Analizowanie zmian w przyrodzie latem, np. oglądanie i omawianie pogody charakterystycznej dla lata (z wykorzystaniem obserwacji na tablicy interaktywnej).

EFEKTY – dziecko:

- tworzy tęczę
- dostrzega zależności między wysoką temperaturą powietrza (nasłonecznienie) a ubiorem i zachowaniem ludzi
- uzasadnia konieczność ochrony ciała
- nie naraża się na niebezpieczeństwo (m.in. związane z kąpielą w miejscach niestrzeżonych).

2. Analizowanie związków przyczynowo-skutkowych, np. rozumienie znaczenia wody dla życia roślin, zwierząt i ludzi.

EFEKTY – dziecko:

- bada i opisuje właściwości wody, gleby i powietrza
- wskazuje konsekwencje braku wody dla życia.

12. Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt.

1. Analizowanie, np. poznawanie przyczyn zanieczyszczenia środowiska naturalnego, dokonanych przez człowieka.

EFEKTY – dziecko:

- zna wybrane rośliny i zwierzęta
- wyjaśnia wpływ działań człowieka na przyrodę (pozytywnych i negatywnych)
- rozumie, co oznacza, że niektóre gatunki zwierząt i roślin są pod ochroną
- szanuje przyrodę.

2. Kształtowanie zachowań ekologicznych jako element przedsiębiorczości, np. uczestniczenie w akcjach typu sprzątanie świata, sadzenie roślin.

EFEKTY – dziecko:

- uczestniczy w akcjach związanych z ekologią
- podejmuje działania proekologiczne, np. ogranicza zużycie wody, gasi zbędne oświetlenie, segreguje śmieci.

13. Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną.

1. Przetwarzanie, np. tworzenie kompozycji z układanek geometrycznych, przedstawianie obrotu i przesunięcia figur geometrycznych przy użyciu tablicy interaktywnej.

EFEKTY – dziecko:

- rozróżnia i nazywa figury geometryczne
- rozpoznaje i określa kształty w otoczeniu
- analizuje kształty, odkrywa podobieństwa i różnice
- układa proste origami.

2. Rozumowanie matematyczne w kontekście przedsiębiorczości – dodawanie i odejmowanie, np. obliczanie wydatków na wakacje czy wycieczkę grupową z wykorzystaniem monet i banknotów.

EFEKTY – dziecko:

- planuje różne wydatki, szacuje koszty
- objaśnia pojęcia: „być przedsiębiorczym”, „zysk”, „oszczędzanie”
- zna nominały monet i banknotów, także Unii Europejskiej
- dostrzega korzyści związane z oszczędzaniem i inwestowaniem.

Obszary specyficzne w lecie (5, 6, 9, 15 z PP)

5. Wychowanie zdrowotne i kształtowanie sprawności fizycznej dzieci.

1. Rozumienie roli aktywności fizycznej i ruchu na świeżym powietrzu dla zdrowia, np. układanie torów przeszkód i uczestniczenie w zabawach sportowych.

EFEKTY – dziecko:

- podejmuje różnego rodzaju aktywność ruchową, np. spacer, zabawy ruchowe, ćwiczenia gimnastyczne, taniec
- aktywnie uczestniczy w zawodach sportowych i konkursach sprawnościowych.

2. Odkrywanie funkcjonowania ludzkiego organizmu, np. opracowanie „Poradnika zdrowego przedszkolaka”.

EFEKTY – dziecko:

- ma świadomość własnego ciała i możliwości fizycznych
- orientuje się w zasadach zdrowego żywienia
- wie, jak zapobiegać chorobom
- podejmuje aktywność i wysiłek fizyczny.

6. Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych.

1. Rozumienie konieczności przestrzegania przepisów ruchu drogowego, np. zdobywanie informacji o zasadach bezpiecznego zachowania się na drodze podczas spotkań z policjantami i strażą miejską.

EFEKTY – dziecko:

- zna i stosuje zasady bezpiecznego poruszania się po drogach
- wie, kto odpowiada za przestrzeganie bezpieczeństwa na drodze
- zna numery alarmowe i potrafi je użyć.

2. Rozumienie konieczności przestrzegania zasad bezpieczeństwa, np. aranżowanie, budowanie miasteczka ruchu drogowego.

EFEKTY – dziecko:

- zna i stosuje ustalone normy oraz zasady bezpiecznego zachowania (np. nie oddala się samowolnie od grupy, bawi się w miejscach bezpiecznych)
- przewiduje skutki nieprzestrzegania ustalonych zasad i norm bezpiecznego zachowania.

3. Rozumienie zasad korzystania z urządzeń elektrycznych podłączonych do sieci, np. tworzenie symboli, wykonywanie znaków przypominających o bezpiecznym korzystaniu z urządzeń elektrycznych.

EFEKTY – dziecko:

- rozumie konieczność przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas użytkowania sprzętu elektrycznego.

9. Wychowanie przez sztukę – różne formy plastyczne.

1. Przetwarzanie zdobytych obserwacji i wiedzy o świecie na różne formy plastyczne, np. tworzenie galerii prac plastycznych, rzeźbiarskich.

EFEKTY – dziecko:

- rozpoznaje i nazywa barwy występujące w przyrodzie (np. kolory tęczy, roślin, wody)
- podejmuje różne formy aktywności plastycznej, stosując różnorodne techniki plastyczne (odkrywa nowe)
- wykonuje prace plastyczne (np. inspirowane muzyką, literaturą, przyrodą i własnymi przeżyciami, na tematy fantastyczne i abstrakcyjne)
- eksperymentuje (np. z kolorem, tworząc barwy pochodne).

2. Wydawanie opinii na temat prac plastycznych, np. zwiedzanie galerii, spotkania z artystami.

EFEKTY – dziecko:

- wyraża opinię, argumentuje swoje zdanie na temat oglądanych prac
- dostrzega piękno w swoim otoczeniu
- ogląda dzieła sztuki i spontanicznie wypowiada się na ich temat.

15. Wychowanie rodzinne, obywatelskie i patriotyczne.

1. Poznawanie krajów Unii Europejskiej, np. poprzez organizowanie Dni Krajów Unii Europejskiej.

EFEKTY – dziecko:

- rozpoznaje symbole Unii Europejskiej (hymn, flaga, maskotka Unii Europejskiej)
- wie, że wszyscy ludzie mają równe prawa
- wie, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej.

Przedsiębiorczość - obszar autorski

1. Rozwijanie postawy kreatywnego przedsiębiorcy, np. planowanie wydatków związanych z wyjazdem na wakacje.

EFEKTY – dziecko:

- wykazuje się pomysłowością w planowaniu podróży, np. wykorzystując tablicę interaktywną
- planuje wydatki w ramach określonej puli pieniędzy, przelicza, dodaje, odejmuje, porównuje, kalkuluje.

Jak aranżować proces edukacyjny w kontekście programu? ...czyli o metodach, roli nauczyciela, przestrzeni edukacyjnej

Realizujący program nauczyciel znajdzie w nim odpowiedź na pytania: w jaki sposób będzie pracował? jakimi metodami? jaka jest jego rola? w jakiej przestrzeni – warunkach odbywać się będą zajęcia?

W jaki sposób pracować w ramach programu „Jutro idę do szkoły”? - Założenia teorii humanistycznej, stanowiącej teoretyczne ramy programu, stały się kierunkowskazem zmian w edukacji przedszkolnej.

Nauczyciel nie tyle jest ekspertem, co przewodnikiem, który organizuje proces uczenia się, stymuluje i zachęca dziecko do:

- poszukiwania
- przeżywania
- odkrywania
- doświadczania
- eksperymentowania
- zadawania pytań.

Działania te prowadzą w efekcie do podejmowania prób samodzielnego rozwiązywania problemów przez dziecko.

Jakie metody wykorzystywać? - Metody nauczania traktowane są najszerzej jako celowo i systematycznie stosowany sposób pracy, który umożliwi dziecku aktywne uczestniczenie w procesie zdobywania wiedzy, nabywania i rozwijania umiejętności. Akcentując, jak wspomniano wyżej, naturalną dla dziecka motywację do poznawania, uczenia się i kreowania świata, spontanicznie podejmowaną aktywność w zabawie – promujemy metody aktywizujące, czyli takie, w których dzieci same projektują, planują działania, analizują realne sytuacje, wyprowadzają wnioski i dokonują ocen. Samodzielne odkrywanie wiedzy przez dziecko, różnorodne formy zdobywania przez nie doświadczeń są kryterium wyboru konkretnych pomysłów metodycznych, takich jak uczenie się przez doświadczanie, metoda projektów edukacyjnych, aranżowanie sytuacji wyzwalających przedsiębiorczość i twórczą postawę.

Jak nauczyciel może pracować z programem? - Proponujemy wykorzystanie twórczych, aktywizujących metod i form pracy wyzwalających aktywność dziecka. Przykładowo, realizując innowacyjny obszar „Przedsiębiorczość”, zachęcamy do planowania z dziećmi wydatków na wakacje. Korzystając z tablicy interaktywnej, projektujemy trasę podróży, analizujemy odległość, oglądamy miejsca ciekawe dla dzieci, wykorzystując mapy i wizualizacje miast czy państw. Obliczamy wydatki, które są niezbędne, by pojechać na wakacje, uwzględniając różne środki transportu (samochód, pociąg, samolot). Proponowany temat jest obudowany rozmową z dziećmi, uzupełniany rysunkami, wycinankami, puzzlami, aplikacjami multimedialnymi, piosenkami. Wszystkie innowacyjne pomoce nauczyciel otrzyma w pakiecie wraz z podpowiedziami, wskazówkami, inspiracjami do pracy z dziećmi.

Jakie są korzyści z zastosowania metod aktywizujących? - Dzieci aktywnie uczestniczące w zajęciach są samodzielnyimi odkrywca i badaczami, rozwijają się wszechstronnie (poznawczo, społecznie, emocjonalnie), zadają pytania, które są punktem wyjścia do zdobywania wiedzy, odkrywają swoje pasje i zainteresowania, same inicjują doświadczenia, organizują sobie warsztat pracy, współpracują ze sobą.

Wykorzystanie przez nauczyciela metod aktywizujących przyczynia się do:

- rozwoju poczucia sprawstwa u dziecka - przekonania, że jego działania przynoszą określone efekty („potrafię to zrobić”)
- doświadczania satysfakcji z podejmowanej aktywności
- podniesienia atrakcyjności zajęć.

Jaka jest rola nauczyciela? - Uczenie się dzieci w sytuacjach zainspirowanych przez nauczyciela lub dzieci, z wykorzystaniem proponowanych aktywizujących metod, ma być dla nich wspólną intelektualną przygodą. Tym samym, nauczyciel korzystający z programu, jest jego współtwórcą, ponieważ sam w „swoim” przedszkolu organizuje „swoje” zajęcia. Zatem poszukiwać będzie własnych sposobów pracy, dających jak najlepsze efekty. Pamiętajmy, że zadania stawiane przed dziećmi mogą mieć kilka rozwiązań. Nauczyciel może więc szukać optymalnych rozwiązań, dostosowanych do warunków w jakich pracuje. Warto pamiętać o „sojuszu metod” (w odniesieniu na przykład do rozwijania gotowości dzieci do nauki czytania).

Przestrzeń edukacyjna? - Aranżacja przestrzeni edukacyjnej ma wspierać uczenie się dziecka tak, by rozwijało się zgodnie ze swoimi potrzebami oraz celami określonymi w programie. Sala zabaw jest warsztatem doświadczeń dziecka. Dzieci mogą w sali dokonywać zmian, aranżując przestrzeń do swoich potrzeb i projektów.

Dla powodzenia programu ważne jest, aby dzieci miały możliwość umieszczania w przestrzeni własnych, wspólnych wytworów i prac, dokumentowania działań i przemyśleń (np. mapy mentalne), przeprowadzania badań i doświadczeń. Powinny mieć też jak najwięcej miejsc do twórczych poszukiwań i działań. Właściwa aranżacja sali przedszkolnej sprzyjać ma pracy indywidualnej, grupowej i zespołowej. Przestrzeń edukacyjna to nie tylko sala przedszkolna ale również inne miejsca w budynku przedszkolnym, w którym dzieci mogą działać - to także ogród, najbliższa okolica i inne.

W jaki sposób diagnozować efekty?

Przed rozpoczęciem diagnozy należy odpowiedzieć na pytania:

- W jakiej grupie wiekowej jest przeprowadzana diagnoza gotowości szkolnej?
- Z wykorzystaniem jakich narzędzi zostanie ona przeprowadzona?
- Kto ją przeprowadza, a kto wzbogaca i uzupełnia?
- Kiedy przeprowadzać diagnozę?¹.

Nauczyciel przeprowadza diagnozę wstępną gotowości szkolnej w grupie dzieci pięcio i sześciolletnich do połowy listopada. Na tej podstawie przygotowuje program pracy z dzieckiem w kolejnych miesiącach.

Natomiast diagnozę gotowości szkolnej należy przeprowadzić w terminie umożliwiającym przygotowanie informacji o gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej w terminie do końca kwietnia roku szkolnego poprzedzającego rok szkolny, w którym dziecko ma obowiązek albo może rozpocząć naukę w szkole podstawowej. Diagnoza przedszkolna musi więc objąć wszystkie dzieci kończące w danym roku pięć lat oraz do 2014 r. dzieci sześciolletnie.

Nauczyciel przeprowadzający diagnozę może korzystać z narzędzi proponowanych poniżej, przygotowanych specjalnie pod kątem programu „Jutro idę do szkoły”. W diagnozie dokonywanej przez nauczyciela mogą wziąć udział również rodzice, wspomagając ją i uzupełniając. Należy podkreślić, że nie jest konieczne korzystanie z wszystkich proponowanych narzędzi w podanej formie. Nauczyciel może wykorzystać tylko niektóre lub przygotować własne narzędzia. Jednak korzystając z różnych narzędzi, zyskuje w ten sposób całościową informację o aktualnie obserwowanych u dziecka umiejętnościach w odniesieniu do zapisów z podstawy programowej.

¹ Rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2008 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17)

Diagnoza wieloaspektowa - w kontekście proponowanych idei i pomysłów prezentowanych w programie, promujemy i przedstawiamy zestaw narzędzi diagnostycznych, wzajemnie się uzupełniających:

- Arkusz diagnostyczny dla nauczyciela (załącznik 1)
- Portret dziecka (załącznik 2)
- Arkusz diagnostyczny dla rodziców (załącznik 3)
- Arkusz aktualnego rozwoju dziecka (załącznik 4).

Podstawą diagnozowania są także:

- obserwacje różnych zachowań dzieci w codziennych sytuacjach
- rozmowy z dzieckiem
- analiza wszelkich wytworów dziecka
- wywiady z rodzicami.

Efekty diagnozy wieloaspektowej - wykorzystanie wielu narzędzi diagnostycznych i zestawienie informacji o dziecku z różnych źródeł pozwoli na ocenę rozwoju dziecka i dokładną diagnozę jego umiejętności.

Załącznik 1

Arkusz diagnostyczny dla nauczyciela

Zaletą arkusza jest prosta forma. Nauczyciel zaznacza znakiem X w odpowiednim miejscu tabeli zaobserwowane u dziecka sprawności – odnoszące się do obszarów wskazanych w podstawie programowej. Na końcu tabeli znajduje się miejsce na wpisanie i ocenę indywidualnych umiejętności dziecka, które nie zostały ujęte w arkuszu.

Diagnoza umiejętności		Umiejętność w trakcie przyswajania	Umiejętność opanowana	Wyróżnia się
..... (imię i nazwisko oraz wiek dziecka)				
PP	Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych			
A	Potrafi zbudować konstrukcje z dostępnych materiałów			
B	Nazywa urządzenia techniczne w najbliższym otoczeniu			
C	Wykazuje aktywność w korzystaniu z komputera i/lub tablicy interaktywnej			
PP	Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci: porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i w sytuacjach zadaniowych			
A	Zna swoje prawa i obowiązki			
B	Potrafi współdziałać w grupie			
C	Wykazuje aktywność i pomysłowość w ustalaniu reguł			
D	Kończy rozpoczęte zadania			
PP	Kształtowanie czynności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych			
A	Jest samodzielne w obsłudze			
B	Przestrzega zasad higieny			
C	Wywiązuje się z obowiązków „dyżurnego”			
D	Stosuje podstawowe zasady kulturalnego zachowania			
PP	Wspieranie dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych, które stosują w poznawaniu i rozumieniu siebie i swojego otoczenia			

A	Rozpoznaje i nazywa:			
	a) pory roku			
	b) dni tygodnia			
	c) nazwy miesięcy			
B	Układa zbiory wg wybranych cech jakościowych			
C	Wiąże skutek z przyczyną			
D	Zna swoje najbliższe otoczenie			
PP	Wspomaganie rozwoju mowy dzieci			
A	Inicjuje rozmowy z dziećmi i dorosłymi			
B	Mówi poprawnie			
C	Buduje dłuższe wypowiedzi			
D	Zadaje pytania na interesujące go tematy			
E	Wyraża swoją opinię			
F	Słucha innych			
PP	Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych			
A	Stosuje się do zawartych umów			
B	Zna zasady bezpiecznego poruszania się na drodze			
C	Wskazuje konsekwencje zachowań „co się stanie gdy...”			
PP	Wychowanie przez sztukę – dziecko widzem i aktorem			
A	Wybiera i odgrywa role w zabawach teatralnych			
B	Wykorzystuje rekwizyty			
C	Zna zasady zachowania się w miejscach wydarzeń kulturalnych (teatrze, kinie itp.)			
D	Odnajduje w utworach literackich przykłady właściwych zachowań i pozytywnych wartości			
PP	Wspomaganie rozwoju umysłowego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych			
A	Tworzy konstrukcje z różnorodnych materiałów według własnego pomysłu			
B	Planuje poszczególne etapy działania			
C	Wie, do czego służą różne narzędzia			
D	Wie, do czego służą niektóre urządzenia techniczne			
E	Zachowuje ostrożność podczas korzystania z narzędzi			
PP	Pomaganie dzieciom w rozumieniu istoty zjawisk atmosferycznych i w unikaniu zagrożeń			
A	Opisuje aktualną pogodę			
B	Prawidłowo dobiera strój do panujących na zewnątrz warunków			
C	Rozpoznaje i nazywa zjawiska atmosferyczne			

D	Rozumie przyczyny prostych zjawisk atmosferycznych			
PP	Wychowanie dla poszanowania roślin i zwierząt			
A	Wymienia rośliny i zwierzęta żyjące w różnych środowiskach przyrodniczych			
B	Potrafi wyjaśnić potrzebę ochrony roślin i zwierząt			
C	Wie, jak troszczyć się o rośliny i zwierzęta			
D	Opisuje zmiany w wyglądzie, zachowaniu, życiu roślin i zwierząt w różnych porach roku			
PP	Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną			
A	Liczy przedmioty			
B	Interesuje się cyframi			
C	Posługuje się liczebnikami porządkowymi			
D	Dodaje i odejmuje na konkretach			
E	Określa położenie przedmiotu w przestrzeni			
F	Rozpoznaje i nazywa figury geometryczne			
PP	Wychowanie przez sztukę – muzyka i śpiew, płyś i taniec			
A	Rozpoznaje głosy i dźwięki z otoczenia			
B	Rozpoznaje wysokość dźwięku			
C	Śpiewa piosenki			
D	Tańczy			
PP	Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania			
A	Dokonuje analizy i syntezy słuchowej prostych wyrazów			
B	Interesuje się literami i czytaniem			
C	Przyporządkowuje wyrazy do obrazków			
D	Potrafi przetworzyć znak graficzny na ruchowy i odwrotnie			
E	Odtwarza i tworzy znaki literopodobne			
F	Czyta			
PP	Wychowanie rodzinne, obywatelski i patriotyczne			
A	Wymienia imiona i nazwiska osób bliskich			
B	Wie, gdzie pracują i czym się zajmują najbliższe osoby			
C	Rozpoznaje symbole i zwyczaje związane z tradycjami świątecznymi			
D	Wie, w jakim kraju mieszka i wymienia nazwę stolicy			
E	Zna swój adres zamieszkania			
F	Wymienia niektóre kraje UE			

PP	Wychowanie zdrowotne i kształtowanie sprawności fizycznej dzieci			
A	Uczestniczy w zabawach ruchowych			
B	Zna zasady zdrowego żywienia			
PP	Wychowanie przez sztukę – różne formy plastyczne			
A	Wykonuje prace plastyczne, wykorzystując różne środki i techniki			
B	Rozpoznaje i nazywa barwy			
DODATEK	Przedsiębiorczość			
A	Jest pomysłowy, twórczy, wykazuje inicjatywę w zabawie			
B	Dąży konsekwentnie do celu			
C	Rozumie potrzebę i korzyści płynące z oszczędzania			
D	Ma hobby i zainteresowania			
Dodatkowa informacja o dziecku ¹	.....			
	.....			
	.....			
	.....			
	.....			
	.....			
	.....			
	.....			
	.....			
	.....			
	.....			
	.....			

Data wypełnienia ankiety:.....

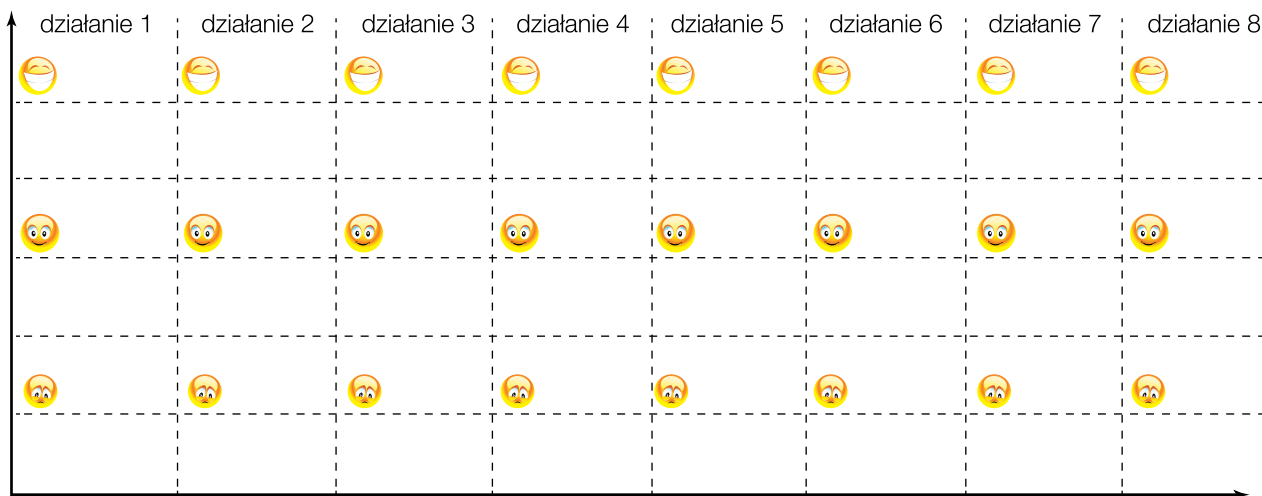
¹ Nauczyciel może wpisać inne sprawności, które nie zostały uwzględnione w arkuszu, a które obserwuje u dziecka.

Portret dziecka

.....
(imię i nazwisko oraz wiek dziecka)

Główną ideą programu „Jutro idę do szkoły” jest szczególne uwzględnienie rozwijania kompetencji matematyczno - przyrodniczych i technicznych oraz przedsiębiorczości. Dlatego wzbogaciliśmy diagnozę o dodatkowy obszar i proponujemy przeprowadzenie diagnozy kompetencji w tych obszarach. Nauczyciel, zaznaczając punkty lub wykreślając „krzywą łamaną”, określa poziom sprawności obserwowanych u dziecka np. związanych z niżej wymienionymi obszarami. W ten sposób uzyska informację na jakim poziomie dziecko:

1. rozpoznaje pory roku
2. rozpoznaje zwierzęta i rośliny
3. tworzy konstrukcje
4. wykazuje się pomysłowością.
5. dąży do celu
6. dodaje i odejmuje
7. posługuje się liczebnikami porządkowymi
8. korzysta z tablicy interaktywnej

Data wypełnienia : .....

Arkusz obserwacji dla rodziców

.....
(imię i nazwisko oraz wiek dziecka)

Starając się jak najlepiej pracować z Państwa dzieckiem, chcemy uwzględnić Państwa spostrzeżenia, opinie, oceny dotyczące posiadanych przez dziecko sprawności. Dlatego proszę o wypełnienie ankiety i wpisanie w odpowiednich miejscach znaków X. Jeśli nie potraficie lub nie możecie Państwo dokonać oceny, proszę o nie wypełnianie danego miejsca na arkuszu.

Proszę o udzielenie szczerych odpowiedzi.

Uwaga! Na końcu arkusza możecie Państwo wpisać te sprawności, które obserwujecie u dziecka, a które nie zostały uwzględnione.

Dziękujemy za poświęcony czas

Obserwowane umiejętności ..... (imię i nazwisko oraz wiek dziecka)		Umiejętność w trakcie przyswajania	Umiejętność opanowana	Wyróżnia się
Rozwój umysłowy				
A	Buduje konstrukcję z klocków			
B	Nazywa urządzenia techniczne w najbliższym otoczeniu			
C	Korzysta z komputera			
Umiejętności społeczne				
A	Ma obowiązki domowe			
B	Zgodnie bawi się z dziećmi			
C	Jest pomysłowy/a w zabawie			
Czynności samoobsługowe				
A	Samodzielnie korzysta z toalety			
B	Pamięta o myciu rąk			
C	Samodzielnie ubiera się i rozbiera			
D	Używa słów grzecznościowych			
Czynności intelektualne				
A	Zauważa zmiany zachodzące w przyrodzie związane z porą roku			

B	Opisuje aktualną pogodę			
C	Prawidłowo dobiera strój do panujących na zewnątrz warunków			
D	Klasyfikuje przedmioty wg wielkości, kształtu i koloru			
E	Wiąże skutek z przyczyną			
Rozwój mowy				
A	Inicjuje rozmowy z dziećmi i dorosłymi			
B	Mówi poprawnie			
C	Buduje dłuższe wypowiedzi			
D	Zadaje pytania na interesujące go tematy			
E	Uważnie słucha			
Bezpieczeństwo				
A	Stosuje się do zawartych umów			
B	Zna zasady bezpiecznego poruszania się na drodze			
C	Wskazuje konsekwencje zachowań „co się stanie, gdy...”			
Umiejętności artystyczne				
A	Naśladuje bohaterów bajek			
B	Tworzy swoje „teksty” odgrywając role			
C	Zna zasady zachowania się w miejscach wydarzeń kulturalnych (teatrze, kinie itp.)			
D	Odnajduje w utworach literackich przykłady właściwych zachowań i pozytywnych wartości			
E	Rozpoznaje głosy i dźwięki z otoczenia			
F	Śpiewa piosenki			
G	Lubi tańczyć			
H	Lubi rysować i malować			
I	Rozpoznaje i nazywa barwy			
J	Potrafi wycinać			
Umiejętności techniczne				
A	Wie do czego służą różne narzędzia i urządzenia techniczne			
B	Zachowuje ostrożność podczas korzystania z narzędzi i urządzeń			
Wiedza przyrodnicza				
A	Interesuję się roślinami			
B	Zna i nazywa zwierzęta domowe i egzotyczne			
C	Wie, jak troszczyć się o rośliny i zwierzęta			
Umiejętności matematyczne				
A	Liczy przedmioty w różnych sytuacjach			
B	Interesuje się cyframi			
C	Posługuje się liczebnikami porządkowymi			
D	Dodaje i odejmuje na konkretach			

Arkusz aktualnego rozwoju dziecka

.....

(imię i nazwisko oraz wiek dziecka)

1. Mocne strony dziecka:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Obszary rozwoju wymagające wsparcia:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Kierunki pracy z dzieckiem:

.....
.....
.....
.....
.....

Data wypełnienia arkusza:.....

Ewaluacja rozumiana jest najkrócej jako ocena programu w celu jego doskonalenia.³

Co konkretnie poddać ocenie w programie?

Proponujemy, aby nauczyciel poddał ocenie szczegółowe treści, metody, środki (pomoce) dydaktyczne, organizację zajęć i aranżację przestrzeni jako te czynniki, które bezpośrednio wpływają na efekty osiągnięte przez dziecko w programie.

Czemu ma służyć ewaluacja?

Ocena programu w tych kategoriach umożliwi nauczycielowi wprowadzenie działań korygujących, modyfikujących tak, by można było lepiej, inaczej, ciekawiej organizować warunki realizacji programu, sprzyjając tym samym osiągnięciu przez dziecko zamierzonych efektów.

Kiedy przeprowadzić ewaluację programu?

Proponujemy przeprowadzenie ewaluacji w trakcie realizacji programu, np. po każdym bloku („Jesień”, „Zima”, „Wiosna”, „Lato”) oraz dokonanie ewaluacji sumatywnej - po zakończeniu całego programu.

Za pomocą jakich narzędzi przeprowadzić ocenę programu?

Narzędzia, jakimi może posłużyć się nauczyciel w pozyskiwaniu informacji, to: obserwacja, ankieta, wywiad z rodzicami, dokumentacja fotograficzna, dokumentacja prac dzieci. Również każda zastosowana metoda czy ćwiczenie, (np. korzystanie z aplikacji multimedialnych) dają nauczycielowi bieżącą informację zwrotną na temat wartości tych działań dla rozwoju dzieci.

W programie „Jutro idę do szkoły” proponujemy wykorzystanie prostej ankiety ewaluacyjnej opracowanej specjalnie na potrzeby oceny naszego programu.

³ „Można przyjąć, że ocenianie to proces polegający na systematycznym badaniu wartości wybranego programu nauczania według określonych kryteriów” („Programy nauczania w rzeczywistości szkolnej. Tworzenie - wybór – ewaluacja”, ORE, s. 83).

Ewaluacja programu „Jutro idę do szkoły”

Proszę udzielić odpowiedzi zgodnych z Pani/Pana doświadczeniem związanym z realizacją programu „Jutro idę do szkoły”, zaznaczając znakiem „X” odpowiednie pola.

1. Proszę ocenić wartość programu „Jutro idę do szkoły”.

1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Niedostateczny	Dostateczny	Trudno powiedzieć	Dobry	Bardzo dobry

2. Proszę ocenić, w jakim stopniu program „Jutro idę do szkoły” pozwala zrealizować podstawę programową.

1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Niedostatecznie	Dostatecznie	Trudno powiedzieć	Dobrze	Bardzo dobrze

3. Proszę ocenić w jakim stopniu program „Jutro idę do szkoły” rozwija kompetencje matematyczno–przyrodnicze i techniczne oraz przedsiębiorczość u dzieci.

1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Niedostatecznie	Dostatecznie	Trudno powiedzieć	Dobrze	Bardzo dobrze

4. Proszę ocenić innowacyjność programu „Jutro idę do szkoły”.

1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
Niedostateczna	Dostateczna	Trudno powiedzieć	Dobra	Bardzo dobra

Inne uwagi związane z oceną programu „Jutro idę do szkoły” .....

.....

.....

.....

.....

.....

Data wypełnienia ankiety:.....

5. Poniżej w tabeli znajduje się wykaz pomocy wykorzystywanych w programie „Jutro idę do szkoły”. Proszę ocenić ich przydatność w skali od 1 do 5, przyjmując że 1 to ocena najniższa 5 - najwyższa.

Elementy programu	1	2	3	4	5	Nie korzystałam/em
Przewodnik metodyczny dla nauczyciela	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Płyty z utworami do umuzykalniania	☐	☐	☐	☐	☐	☐
50 scenariuszy zajęć edukacyjnych z aplikacjami interaktywnymi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Instrukcja do korzystania z multimediiów dla nauczycieli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zeszyt ćwiczeń dla dzieci składający się z 4 części	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zestaw 40 tablic demonstracyjnych (poglądowych) z puzzlami i wyciskankami	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Narzędzia do diagnozy przedszkolnej	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Cztery maskotki - pacynki	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Obrazki do globalnego czytania	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Informator dla rodziców	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bibliografia

1. Bauman Z., 44 listy ze świata płynnej nowoczesności, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2011.
2. Bee H., Boyd D., Psychologia rozwoju człowieka, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2006.
3. Birch A., Psychologia rozwojowa w zarysie, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
4. Brzezińska A., Społeczna psychologia rozwoju, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2007.
5. Doliński D., Strelau J., Psychologia. Podręcznik akademicki, tom 1 i 2, GWP, Gdańsk 2008.
6. Domań E., Metody pedagogiki zabawy w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, Wydawnictwo Przedszkolak, Lublin 2003.
7. Eby J.W., Smutny J.F., Jak kształtować uzdolnienia dzieci i młodzieży, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998.
8. Falkiewicz-Szult M., Przemoc symboliczna w przedszkolu, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2007.
9. Gajda J., Juszczyk, S., Siemieniecki, B., Wenta, K. Edukacja Medialna, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2005.
10. Goźlińska E., Słowniczek nowych terminów w praktyce szkolnej, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 1996.
11. Gruszczyk-Kolczyńska E. Dziecięca matematyka. Książka dla rodziców i nauczycieli. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1997.
12. Gruszczyk-Kolczyńska E., Wspomaganie rozwoju umysłowego czterolatków i pięciolatków. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2004.
13. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla dzieci, które rozpoczynają naukę w szkole. Wydawnictwo Edukacja Polska, Warszawa 2009.
14. Harwas-Napierała B., Trempała J., Psychologia rozwoju człowieka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011.
15. Kupisiewicz C., Podstawy dydaktyki ogólnej, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1982.
16. Mejsner M., Multimedia uczą. „Ergo- Forum Wychowawców” 2005, nr 10.
17. Okoń W., Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej, Wydawnictwo Żak, Warszawa 2003.
18. Olczak A., Umowa społeczna z dzieckiem jako droga ku demokracji w wychowaniu, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2010.
19. Przetacznik-Gierowska M., Tyszkowa M., Psychologia rozwoju człowieka t.1, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.

20. Schaffer R. H., Psychologia dziecka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
21. Harwas-Napierała B. (red.), Trempała J. (red.), Psychologia rozwoju człowieka, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
22. Spitzer M., Jak uczy się mózg, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
23. Taraszkiewicz M., Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu, Wydawnictwo CODN, Warszawa 2002.
24. Waloszek D., Program w edukacji dzieci. Geneza. Istota, Kryteria, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2005.
25. Waloszek D., Nauczyciel i dziecko. Organizacja warunków edukacji przedszkolnej, Wydawnictwo ODN, Zielona Góra 1998.
26. Waloszek D., Pedagogika przedszkolna. Metamorfoza statusu edukacji i przedmiotu badań, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2006.
27. Vasta R., Haith M. M., Miller S.A., Psychologia dziecka, WSiP, Warszawa 2004.
28. Wiktorska-Święcka A., Homo oeconomicus - Przedsiębiorczość rodzi się w przedszkolu-Kształtowanie programu przedsiębiorczości na przykładzie programu Przedsiębiorczy Polak, W: Nauczanie przedsiębiorczości na Dolnym Śląsku pod redakcją P. A. Wrzecioniarza, Wrocław 2012.
29. Wiśniewska A., Nie tylko podręcznik i tablica..., „Nowa Szkoła” 2005, nr 1.
30. Praca zbiorowa, Programy nauczania w rzeczywistości szkolnej. Tworzenie – wybór – ewaluacja, Wydawnictwo Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012.

O autorach:

Bogna Bartosz – psycholog, pracownik naukowy Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Autorka ponad 60 prac naukowych, książek i artykułów. Zajmuje się min. prowadzeniem warsztatów dla nauczycieli, konsultacją projektów. Współpracuje z Dolnośląską Radą Przedsiębiorczości i Nauki (DRPIN). Aktywnie uczestniczy w pracach Zespołu ds. Jakości Życia w ramach działań realizowanych przy Business Centre Club - Loża Dolnośląska we Wrocławiu. Jako trener uczestniczyła min. w realizacji projektu „Kapitał edukacyjny – podyplomowe studia menadżerów projektów edukacyjnych i społecznych”.

Janina Huterska-Górecka - trzydziestoletni staż pracy w przedszkolu. Długoletni doradca metodyczny wychowania przedszkolnego i ekspert w awansie zawodowym nauczyciela. Od wielu lat zajmuje się prowadzeniem szkoleń dla nauczycieli. Promotorka demokratycznego, ofertowego stylu pracy w edukacji przedszkolnej, uwzględniającego prawo dziecka do współdecydowania o sobie. Za szczególny wkład w edukację i wychowanie dzieci uhonorowana nagrodą im. Marii Weryho – Radziwiłłowicz.

Liliana Fodrowska – absolwentka Uniwersytetu Zielonogórskiego, nauczyciel wychowania przedszkolnego i nauczania zintegrowanego z wieloletnim stażem, doświadczony menedżer oświaty, specjalista z zakresu terapii pedagogicznej, obecnie dyrektor przedszkola. Centrum jej zainteresowań zawodowych stanowi poprawa jakości kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym oraz tworzenie i implementacja standardów pracy nauczyciela. Inicjatorka licznych działań lokalnych, prywatnie miłośniczka literatury i motoryzacji.

Dorota Rapała - absolwentka Studium Nauczycielskiego oraz Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego. Posiada bogate, ponad 20-letnie doświadczenie w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym. Autorka i koordynatorka wielu pomysłów i projektów mających istotny wpływ na działalność pedagogiczną. Zawodowo związana z Przedszkolem Niepublicznym Nr 1 w Lubaniu.

Waldemar Suchta - nauczyciel dyplomowany z trzydziestoletnim stażem pracy. Od wielu lat wdraża i promuje wykorzystywanie najnowszych technologii w pracy z dziećmi i młodzieżą. Współpracuje z WCDN, DODN, Uniwersytetem Wrocławskim i Stowarzyszeniem Nauczycieli Technologii Informacyjnej. Prowadzi zajęcia otwarte dla nauczycieli i studentów, których celem jest praktyczne wykorzystanie nowoczesnych technologii na lekcjach w ramach różnych przedmiotów, w szkołach na wszystkich etapach kształcenia.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

InBIT
KOMPETENCJE TWORZĄ MOŻLIWOŚCI

FADOS
SŁAWOMIR ANIOŁ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

InBIT
KOMPETENCJE TWORZĄ MOŻLIWOŚCI

FADOS
SŁAWOMIR ANIOŁ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.